

**GONAGASLAŠ
EANANDOALLO- JA BIEBMODEPARTEMEANTA**

Guovdageainnu suohkan

Bredbuktnesveien 6

9520 Guovdageaidnu

Din čuj.	Min čuj.	Dáhton
2013/85	10/47-	03.2013

Jearaldat čeahkkima doallat Oarje- Finnmárkku boazoguohtunguovllu boazologu heiveheami birra

Mii čujuhit reivii maid Guovdageainnu suohkana sátnegođiheadji lea čállán guovvamánu 11.b. 2013:s Oarje- Finnmárkku boazoguohtunguovllu bohccuid bággonjuovvama birra.

Eanandoallo- ja biebmodepartemeanta (EBD) áigu álggos šállošit go media bokte lea šaddan eahpesihkarvuohta boazologuheiveheami proseassa oktavuodas. Departemeanttas lea ipmárdus dasa ahte Guovdageainnu suohkan, mii lea Norgga stuorimus boazodoallosuohkan, vuorjašuvvá dainna mot dát ipmirduvvo ealáhusa siskkobeaalde, ja háliida dan dihte lagat čielggadit boazologuheiveheami ulbmila ja makkár váikkuhusat das leat. Mii áigut viidáset čilget proseassa mii čuovvu 2007 boazodoallolága boazologuheiveheami njuolggadusaid.

Álggos fertet deattuhit ahte Stuoradiggi ii leat váldán mearrádusa bohccuid bággonjuovvamii Oarje- Finnmárkku boazoguohtunguovllus. Dattege lea Stuoradiggi 2013 ođđajagimánus meannudan Riikarevišuvnna iskkadeami man ceavzil boazodoallu lea Finnmárkkus. Stuoradiggi konkludere ahte muhtun guovlluin Finnmárkkus lea beare allat, ja ekologalaš ceavzilis mihttu ii leat devdon, gč. Evt. 103 S (2012- 2013).

Mearrádusárvalusas bohtá ovdán ahte láchkaaddis leat leamaš stuora vuordámušat dasa ahte boazologuheiveheapmi dál duođai manná nu daid proseassaid mielde mat bohtet ovdán 2007 boazodoallolágas. Stuoradiggi lea ovttajienalaččat mieđihan Bearráigehččo- ja konstituerenlávdegotti mearrádusárvalusa ahte EBD galgá čuovvolit daid orohagaid main lea beare alla boazolohku, ja ahte biddjojit áigemearit geahpedanplánaid gárvemii. Stuoradiggi lea cealkán iežas ovttaoavilis ahte ránggáštusnjuolggadusat galget váldot atnui dárbbu mielde jus boazoeaiggádat eai mieđit unnidit boazologu, gč Evt. 103 (2012-2013).

Departemeanta deattuha ahte eiseválddiin lea geatnegasvuohta álbmotrievtti mielde sihkarastet ahte bohttevaš buolvvat maid ožžot vejolašvuođa bargat bohccuiguin, ja dan bokte vejolašvuođa viidásetfievrridit sámi boazodoallokultuvrra. Boazologugeahpedeami mihttu lea juste dat ahte sihkarastet ceavzilis ovdáneami boazodoalloealáhussii bohttevaš boazodoalli buolvvaide. Dat lea dehálaš vai sihkarastit sámi boazodoallokultuvrra bisuheami.

Boazodoallostivra lea ožžon ovddasvástádusa boazologugeahpedeapmái boazodoallolága mielde. Boazodoallostivra lea áito dahkan mearrádusa boazologu gorrelogolaš geahpedeami áigemeriid birra, juoga mii čuovvu boazodoallolága. Boazodoallostivra ii leat dattege dahkan mearrádusa bohccuid bággonjuovvamii Oarje- Finnmárkku boazoguohtunguovllus.

Boazodoallolága mielde galgá boazodoallu ieš ráhkadit geavahannjuolggadusaid mat galget sihkkarastet ekologalaš ceavzilis hálddašeami orohaga/siidda resurssain, dás oaivvilduvvo mearridit ekologalaš ceavzilis boazologu.

2007 Boazodoalloláhka dagahii mearkkašahtti rievdadusaid boazodoalu siskkáldas organiseremii. De ásahuvvojede ođđa orohatstivrrat nu mot lága mielde gáibiduvvui, mii maid eaktudii ahte válljejuvvojit siidaáirasat iešguđet ge siiddaid jahkečoahkkimiin. Dat válddii diehttelasat áiggi. Orohatstivra galgá ieš ráhkadit geavahannjuolggadusaid maid guovllustivra galgá dohkkehit. Geavahannjuolggadusaid hábmenbargu álggii 2008:s go orohatstivrrat ledje ásahuvvon.

Orohagat ožžo áigemeari ráhkadit geavahannjuolggadusaid suoidnemánu 1.b. 2009 rádjái. Lei ádjás bargu, ja ollu orohagat ožžo manjiduvvot áigemeari. Vaikko vel ožžo ge manjiduvvot, de ledje ollu geavahannjuolggadusat mat eai deavdán láhkagáibádusaid, ja maid fertejedje guovtte geardde meannudit guovllustivrras.

Láhka eaktuda ahte boazologu geavahannjuolggadusaid galgá Boazodoallostivra nannet ja dohkkehit. Ollu boazologu evttohusat leat meannuduvvon guovtte geardde go dat, eiseválddiid árvoštallama mielde, eai deavdán láhkagáibádusa ekologalaš ceavzilvuhtii. Jus orohat nuppi meannudeamis ii lean ráhkadan evttohusa mii lei ekologalaččat ceavzil, de mearridii Boazodoallostivra boazologu. Dat bargu loahpahuvvui ođđajagimánu 1.b. 2012:s.

Boazodoallostivrra bajimus boazologu mearrádusa sáhtii orohat/siida váidit departementii hálddašanlága váidinnjuolggadusaid mielde. Leat ollu orohagat/siiddat mat leat váidán Boazodoallostivrra mearrádusa.

Lága mielde lea boazodoalus alddis ovddasvástádus dasa ahte lea boazolohku mii oktiivástida dainna mii lea biddjon dohkkehuvvon geavahannjuolggadusaide. Jus duohta boazolohku lea eambbo go dan mii geavahannjuolggadusaide lea biddjon, de ferte geahpedit boazologu vai dat oktiivástida boazologuin mii geavahannjuolggadusaide lea biddjon. Boazodoallolága mielde daddjo ahte álgovuolggalaččat galgá siida ráhkadit geahpedanplána mas ieža besset mearridit mot geahpedit mearriduvvon boazodoallogu rádjái siidda siskkobealde. Sii sáhttet ieža juohkit geahpedeami nu mot sidjiide heive, ja geahpedanplánas sáhttet váldit vuhtii daid boazodolliid geaid háliidit suddjet, ovdamearkka dihte nuoraid geat aitto leat álgán, unnit siidaosiid dahje bearrašiid.

Jus siida ii ráhkat geahpedanplána áigemearrái de lága sekundáračovdosa mielde, galgá dahkkot nu gohčoduvvon “gorrelogolaš geahpedeapmi”. De biddjo vuodđun dat man ollu liige boazolohku siiddas duođai lea, ja man siida ferte geahpedit vai dat oktiivástida geavahannjuolggadusaid loguin. Dan sáhttá govahallat dainna ovdamearkkain:

Siidii lea mearriduvvon 800 bohcco alimus lobálaš boazolohkun, muhto siidda duohta boazolohku lea 1000 bohcco. Sis lea dalle 200 bohcco eambbo go lea lohppii. Leat golbma siidaosiid siiddas: A, B ja C. Siiddaoasis A ja B leat goappásge 300 bohcco, C siiddaoasis leat 400 bohcco. Go de galgá geahpedit, fertejit siidaosiid juohkit liigebohccuid mat galget

geahpeduvvot. Dat ferte dahkkot de dan mielde man stuora oassi guhtege siidaosis lea ealus.

Siidaosis A:s ja B:s leat goappásge 300 bohcco siidda ollislaš ealus mas leat 1000 bohcco, sudnos goappásge lea 30 proseanta ealus. Go dat 200 boazolohku galgá geahpeduvvot, de galgá dat juhkkjuvvot A ja B siidaosiid gaskkas, soai ferteba de váldit **30 proseantta** dan 200 bohccos. Siidaosis A ja B ferteba de geahpedit goabbáge 60 bohccuin ($200 \times 0,30 = 60$).

Siidaosis C:s leat 400 bohcco siidda ollislaš ealus mas leat 1000 bohcco, das oaivvilduvvo ahte siidaosis C:s lea 40 proseanta ealus. Go liigeloguid galgá geahpedit, ferte siidaoassi C geahpedit **40 proseantta** dan 200 bohccos. Siidaoassi C ferte de geahpedit 80 bohccuin ($200 \times 0,40 = 80$).

Nugo ovdamearka čájeha, šaddá guhtege siidaoassi gorrelogolaš geahpedemiin geahpedit iežas boazologu dan vuodul man ollu bohccot sus leat. Sis geain leat stuora ealut fertejit dan dihte geahpedit stuorit boazologu go sii geain leat smávva ealut. Eará sániiguin sáhtá lohkat ahte čuoččuhusat mat leat boahtán ovdán medias ahte buot boazodoallit galget geahpedit seamma ollu, leat boastut.

Dan sivas go dušše moattes leat mearriduvvon áigemeari sisa ráhkadan geahpedanplánaid boazodoallolága mielde, de váldojuvvo lága gorrelogolaš geahpedeami njuolggadus atnui. Boazodoallostivra sáhtá lága njuolggadusa mielde dahkat mearrádusa gorrelogolaš geahpedeami áigemeariid birra, ja ii dahkat mearrádusa das man ollu guhtege siidaoassi galgá geahpedit. Iešalddis gorrelogolaš geahpedeami viidodat čuovvu njuolga lága, nu mot bajábealde lea namuhuvvon, nu mot mii leat ovdamearkkas čájehan.

Boazodoallostivra lea guovvamánu 26. ja 27. b. 2013:s dahkat mearrádusa gorrelogolaš geahpedeami áigemeariid birra. Geahpedeapmi sáhtá dáhpáhuvvat cehkkiid mielde golmma jagi badjel, earret eará dan geažil go váldit vuhtii sin geat galget geahpedit stuorát boazologu. Mii áigut fas deattuhit ahte ii leat dahkkon mearrádus bággonjuovvamii, nu mot dan mañemus áiggi mediain lea ovdanbuktojuvvon.

Lea maid boahtán ovdán čuoččuhusat dasa ahte sii geat leat čuvvon ovddit boazologu mearrádusa galget ránggáštuvvot, ja sii geat leat lasihan boazologu vuitet gorrelogolaš geahpedeami mearrádusain.

Boazodoallostatistihkas bohtá ovdán ahte mañjel jagi 2000 leat buot aktiiva siidaoasit Finnmárkkus lasihan ealuid. Dasa lea lunddolaš čilgehus go guohtundilálašvuodát ledje buorit mañjel go boazolohku njiejai roassodálvviid geažil loahpas 90-logu ja 2000:s.

Muđui ii leat leamaš biddjon bajimus boazolohku earkilolbmuide mañjel ovddit boazodoallolága, dušše geasseorohagaide. Geasseorohagat mat dál galget geahpedit boazologu leat measta buohkat dat geasseorohagat main lei beare alla boazolohku ovddit mearrádusa ektui.

Dattege leat muhtun siidaoasit geat leat doallan iežaset boazologu vuollel 600 vai bohte boazodoallošiehtadusas ovddeš doarjjaortnega vuollái.

Departemeanta deattuha ahte boazologuheiveheapmi lea sihkkarastet ceavzilis ovdáneami boazodoalloealáhussii.

Vai dan olahit, de ferte vuosttažettiin guohtunvuoddu sihkkarastit dálá ja boahttevaš boazodolliid ealuide. Guohtuniskamat čájehit ahte sihke dálve- ja geasseguohtuma kvalitehta lea njiedjan alla boazologu dihte.

Viidáset lea buvttadeapmi erenoamáš vuollin geahppa bohccuid geažil, miesehisvuodá geažil ja go leat ollu táhpat. Dutkan čájeha ahte dat ovdáneapmi eanas muddui lea čadnon alla boazolohkui. Dat dagaha ealáhusa heajos dillái go dat galggašii eallit iežas luondduvuoduin. Dakkár vuollegis buvttadeami geažil leat maiddá sisaboadut erenoamáš vuollin.

Leat ollu boazodoalobearrašat geain odne ii leat eallámušvuoddu ealáhusas go buvttadeapmi lea vuollin ja unnán sisboadut geažil, nu ahte sii dárbašit sisaboaduid ealáhusa olggobealde. Boazologuheiveheapmi dan boazolohkui maid Boazodoallostivrra lea mearridan, boahtá jođánit buoridit guohtundili, lasihit buvttadeami ja buktit buot boazodolliide eambo sisaboaduid. Departemeantta oaivvilda ahte dat lea mielde sihkkarastiime ahte eambbosat sáhttet eallit dainna sisaboaduin maid ealáhusas ožžot.

Bohtet ain leat boazodoallit geat eai sáhte eallit dušše sisaboaduiguin maid ealáhusas ožžot go sis leat beare unnán bohccot. Nugo odne ge, de sáhttet sii ieža mearridit áigot go doalahit doaluideaset, juogo dušše dan dahje lotnolagaid eará bargguin. Eiseválddiid eai bágge ovttage eret ealáhusas boazologuheiveheami geažil.

Áššebeliid oktiibiddjon bargojoavku maid áššebeliit ásahedje 2012 – 2013 boazodoalošiehtadusa šiehtadallamiin, lea čielggadan makkár gaskaoamit gávdnojit sidjiide geat háliidit eret ealáhusas. Okta konklušuvdna joavkkus lea ahte odne gávdnojit gaskaoamit maid sáhtta geavahit dan jovkui, muhto daid ferte váldit atnui ja heivehit ulbmiljovkui. Áššebeliit soabadedje dán jagáš boazodoallošiehtadallamiin ahte dát bargu galgá čuoovvoluvvot.

Loahpas sáhttit namuhit ahte dán jagi boazodoallošiehtadusa áššebeliit leat soahpan vuolidit ahkemeari goas boazodoallit sáhttet ohcat árrapenšuvnna 62 jagis 57 jahkái, dat galgá leat inspirašuvdnan boazologu heivehanbargui.

Mii bivdit ahte váldo oktavuoha departemeanttain jus ain lea áigumuš čoahkkinnastit eanandoallo- ja biebmoministtarin, čielggadeami vuodul maid mii das leat addán duohta dilli birra mii lea boazologuheiveheami proseassa ektui 2007 boazodoallolága mielde.

Dearvuodaiguin

Anne Marie Glosli (e.f.)

Ekspedišuvdnahoavda

Marit Myklevold

Kopijja: Stáhtaministara kantuvra